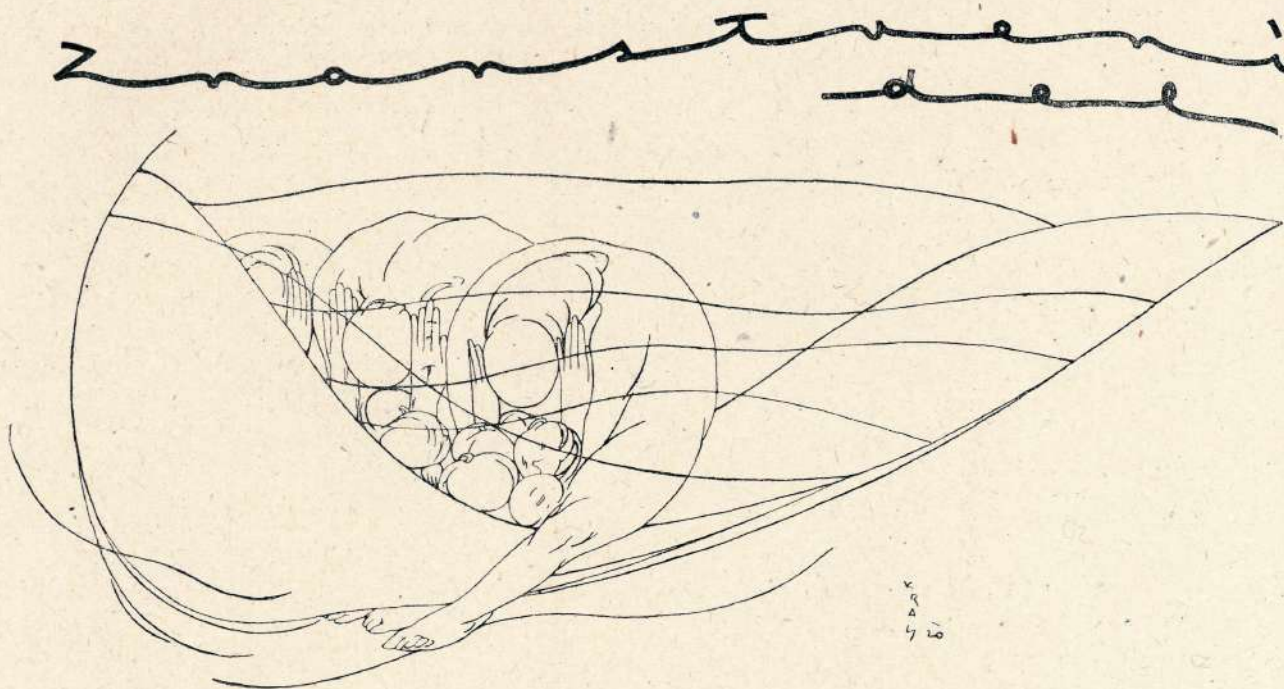

IVAN MEŠTROVIĆ.

FR. STELÉ.

Teoretični uvod k študiji o Meštroviću je v marsikaterem oziru napisal že dr. Iso Cankar v svojem za naše razmere tako potrebnem spisu o prezbitariju sv. Katarine v zadnji številki Dom in Sveta. Kdor si je osvojil njegove misli o moderni umetnosti in njeni vlogi v splošni kulturni zgodovini zapadnoevropskega človeštva, bo tudi Meštroviću en korak bliže in je na pravi poti k razumevanju njegove umetnosti. Kar je tam rečenega o vlogi simboličnega in historično-realističnega elementa v toku razvoja krščanske umetnosti, velja mutatis mutandis tudi za formalno in vsebinsko smer Meštrovićeve plastike, za njeno opravičilo — če je takega sploh potreba! — in deloma celo za njeno razlago, če pritegnemo gotove osnovne poteze modernega kulturnega strefljenja, ki jih na koncu spisa omenja tudi Cankar. Ime Meštrović je pri nas že znano, saj je razstavil l. 1909. tudi v Ljubljani, saj ima celo naša Narodna galerija eno originalno delo njegovo, in nazadnje, saj je bil Meštrović med vojno eden najbolj vidnih in, lahko rečemo, tudi eden najbolj vplivnih in uspešnih borcev za Jugoslavijo v zavezniških državah.

Ni pa zadosti znano, kaj se skriva za tem imenom; mimo našega kulturnega življenja je šel precej neopaženo nepričakovani razvoj od dalmatinskega pastirja-rezbarja do kiparja svetovne

slave. Ne čudimo se temu, saj je tudi v ožji domovini, Hrvatski, zelo neprimerno ocenjen in se tam pričkajo o upravičenosti njegove umetnosti še danes, ko ga je priznal ves zapadni kulturni svet. Kdor je lansko jesen o priliki razstave njegovih najnovejših del v Zagrebu zasledoval, kaj je pisalo zagrebško časopisje, se je moral čuditi, koliko težav dela njegovim rojakom njegova umetnost. Posebno takrat sem začutil potrebo, približati ga tudi našemu občinstvu, ker je žalostno, da lastnih kulturnih potenc ne poznamo in ne cenimo, ko se zanimamo za vse, kar pride iz tujega sveta.

Kdo je Ivan Meštrović?

Njegov pravi lik, sev, nam predstavljajo njegova dela; kdor pozna ta, vé več o njegovi notranji veličini in razvoju, kakor bi mu mogla povedati najobsežnejša biografija. Zanimivo je, kar mi je v tem smislu izjavil sam: »Ja držim, da je samo djelo od interesa za publiku, a ne biografija ili pogodnosti i teškoće u životu čovjekovu. Ono što se pored toga i usprkos toga u djelo privede, jedino je od važnosti. To prvo, a drugo: čovječi život, pogotovo ako je tek napola puta, kao što je moj slučaj, nije nego jedna započeta slika, a rijetki su oni, koi ju i dovrše. Osim toga stvarnost čovječeg života i svjesni i nesvjesni događaji u njemu tako su daleko od onoga što drugi, pa čak i on sam o sebi znade da kaže, kao što je daleko i najbolja slika od stvarnosti.«

Toda radovednost ljudska je vsekakor večja kakor taki nazori, naj bi bili še tako pravilni, in ne miruje prej, da izvé vsaj nekaj potez zunanjega življenja tistega, za katerega se zanima.